ఐ క మ త్య ము.

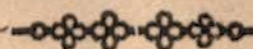
By

K. VEERESA LINGAM

56

15-8-1875

ఐకమత్యము

ఓ మహాజనులారా !

నేనీదినమున మీ కైకమత్యమునుగూర్చి కొన్నివాక్యములను చెప్పఁబోవుచున్నాను. మీరందఱును సావధానమనస్కులరయి యాలకింపుఁడు. అనేకు లొక్క విషయమునం దేకాభిప్రాయము కలిగియుండుటయే యైకమత్యము. మనుష్యుఁ డెప్పుడును ఏఘనకార్యమును ఒంటిగాచేసి సర్వజన శ్లాఘాపాత్రముగా నిర్వహింపఁజాలఁడు; అల్పకార్యములను నిర్వహించుటలో సహితము మనుష్యుఁడు సామాన్యముగా అన్యులసాహాయ్యము నపేక్షింపవలసినవాఁడుగానే యున్నాఁడు. మనకు నిత్యమును కావలసియుండెడి యన్నవస్త్రముల విషయమునఁగూడ నెందఱో యెన్నివిధములనో పాటుపడవలసి యున్నది. ధాన్యము చల్లుటకు ముందుగా కొందఱు భూమిని దున్ని పెంటకట్టి బాగుచేయవలెను; విత్తనములుచల్లి మొక్క మొలిచినతరువాత కొందఱు పొలమునకు నీరుపెట్టి కలుపుతీసి కష్టపడవలెను; పయి రెదిగి కంకులు వేయనారంభించినది మొదలుకొని యెలుకలనుండియు చిలుకలనుండియు దానిని కాపాడుచు పండినతరువాత చేనుకోసి కొందఱు ధాన్యమును జాగ్రత్తచేయవలెను; ధాన్యమిల్లు చేరిన తరువాత కొందఱు దంపి యుముక మొదలయినవి తీసి బాగుచేసి బియ్యము చేయవలెను; కట్టకడపట కొందఱాబియ్యమును వండి పాకము చేయవలెను. ఇట్లిందఱు పాటుపడినంగాని సుఖముగా తినుట కొక్కని కొక్కపూట నోటికి పట్టెడన్నము రాదు. ఇవిగాక దున్నుటకు సాధనములయిన నాగళ్ళును, కోయుటకు సాధనములయిన కొడవళ్లను, దంపుటకు సాధనములయిన రోలు రోకళ్ళును,

వంటకు సాధనములయిన పాత్రములను, చేయుటకయి యెందఱో కష్టపడవలెను. ఈప్రకారముగానే మనము ధరించుకొను వస్త్రముల నిమిత్తముకూడ మొట్టమొదట ప్రత్తిని పయిరు చేయుటకును, నూలుగా మార్చి వస్త్రములు నేయుటకును, పలువురు పాటుపడ వలయును. మనము సుఖముగా నొకగృహమునందు వాసము చేయ వలెనన్న పక్షమున దానినిర్మాణము నిమిత్తమయి యిటుకలును పెం కులును పట్టువారును, గోడలు పెట్టువారును, తలుపులు మొదలయిన వానికి బల్లలు కోయువారును, మేకులు బందులు మొదలయినవి చేయు వారును, వివిధముగా పాటుపడువారనేకులు కావలెను. ఒక్క మనుష్యుఁడింత యన్నముతిని, బట్టకట్టుకొని, నీడను పరుండఁగలుగు టకే యింతమంది పాటుపడవలసి యుండఁగా అనేకుల కుపయోగ పడెడు మహాకార్యముల విషయమయి యింతకంటె నెక్కువజనుల యొక్క తోడ్పాటావశ్యకముగా కావలసి యుండునని చెప్పనక్కఱ లేకయే యెల్లవారును సులభముగా నూహించుకోవచ్చును. కాఁబట్టి యీలోకములో సర్వకార్యసిద్ధులకును కొంచెముగానో గొప్పగానో పలువురుచేరి పాటుపడక తప్పదనియు, చేసెడి కార్యముయొక్క గౌర వాధిక్యమునుబట్టి యధికసంఖ్యాకుల తోడ్పాటుకావలసియుండుననియు, ఐకమత్యము లేక యొక్కకార్యము నిమిత్త మనేకులు కలియుట సంభ వింపనేరదనియు, పయినిచెప్పిన దానివలన స్పష్టమగుచున్నది. మను ష్యుని సుఖమునిమిత్తమయి కావలసిన ప్రతికార్యములోను పలువుర తోడ్పాటు కావలెనని యెప్పుడు తేలుచున్నదో యప్పుడే మనుష్యు లను పరస్పరసాహాయ్య మపేక్షించు జీవులనుగా పరమేశ్వరుఁ డుద్దే శించి సృజియించెననియు, ఈశ్వరోద్దేశమునకు విరుద్ధముగా నన్య సాహాయ్యము నపేక్షింపక మనుష్యుఁ డేకాకిగా నుండుటకు ప్రయ

త్నించినపక్షమున సుఖపడఁజాలఁడనియు, స్పష్టమగుచున్నది. కాఁబట్టి పలువురతోఁజేరి సుఖించుట మనుష్యధర్మము; ఏకాకిగా నుండఁ గోరుట మృగధర్మము. ఇందుకు సందేహము లేదు. పరస్పర సాహాయ్యము నపేక్షింపక మిత్రబాంధవాదులతోడి సంబంధమును పెట్టుకొనక యేకాకియై తిరుగువాఁడు మృగప్రాయుఁడయి మృగమువలెనే వసించుటకు గృహము లేక గుహాలలోను చెట్లనీడను శయనించుచు కందమూలాదులను భక్షించుచు దిగంబరుఁడయి సంచరింపవలసి వచ్చును. అట్లు సంచరించునప్పుడు సహితము మృగాదులకున్న సౌఖ్యములో నాల్గవ పాలయినను మనుష్యునకు గలుగదు. వానికివలె శీతవాతాతపబాధలనుండి తప్పించుట కర్హమయిన రోమాదులతో నిండియున్న దృఢచర్మము మనుష్యునకు లేదు; వానికివలె శత్రు జంతువులనుండి రక్షించుకొనుట కనుకూలములయిన కొమ్ములు మొదలయిన స్వాభావికసాధనము లేవియు మనుష్యునకు లేవు. కాఁబట్టి యన్యోన్యసాహాయ్యమును పొందుచు సంఘీభవించి యుండకపోయిన పక్షమున లోకములో మనుష్యునంత దుర్బలమయిన జంతువు మఱి యేదియు లేదు. జంతువులలోపల మిక్కిలి చిన్నదని మనము భావించెడు చలిచీమ సమీపించినను భయపడి కుట్టునేమో యని మనుష్యుఁడు దూరముగా తొలఁగవలసినవాఁడగును. స్వభావముచేత నింత దుర్బలుఁడయిన మనుష్యుని బలమంతయు సంఘీభావముతో నున్నది. సంఘీభావము కలిగియున్నప్పుడు మనుష్యునకు సమస్తబలములును గలుగును. అతఁడప్పుడు ప్రపంచములోని సమస్త జంతువులను తనకు లోఁబఱుచుకొని వానికన్నిటికిని తాను ప్రభువయి తన యిష్టము వచ్చినవానిని రక్షించుటకును శిక్షించుటకును సమర్థుఁడగును. ఒంటిగాఁడయి యున్నప్పుడు లేడివంటి సాధుజంతువును సహి

తము వశపఱుచుకోలేనివాఁడు సంఘీభవించి సింహమువంటి క్రూర మృగముల మందలను సహితము వశపఱుచుకొనుటకును శక్తుఁడగును. కాఁబట్టి మనుష్యుని సుఖసంతోషాదులును, అభివృద్ధియు, సంఘబలము ననుసరించి యుండును. మన యనుభవమునుబట్టి చూడఁగా నొక్క-మనుష్యులలో మాత్రమేకాక మృగాదులలో సహితము సంఘీభవించి యున్నవానిలోనే యభివృద్ధి విశేషముగా కానవచ్చుచున్నది. ఏకాకిగా నుండు పెద్దపులి సంవత్సరమునకు మూడు నాలుగేసి పిల్లలను పెట్టుచున్నను పులులసంఖ్య విశేషవృద్ధి చెందకుండుటయు సంవత్సరమున కొక్కదూడను మాత్రమే యీనుచున్నను గోవులసంఖ్య యత్యధికమయి యూరూరను మందలుగా పెరుగుచుండుటయు మన కనుభవసిద్ధమయి యున్నది. అయినను సమస్తజంతువులలోను మనుష్యుఁడొక్కఁడే సంఘీభావమును పొందిననేకాని సుఖపడనివాఁడుగాఁ గానఁబడుచున్నాఁడు. కేవల మృగమువలె భార్యాభర్తృత్వాది సంబంధములను బొత్తిగా లేనివారు కాకపోయినను మనవలె పట్టణముల యందుండి బహుజనులతోడి సంబంధమును గలిగి యుండక యడవుల యందు పరిమితజనులతో నుండు కోయవాండ్రు మొదలయిన వారిని సహితము మనము మృగప్రాయులనుగా భావించుచున్నాము. మనము వారి నట్లు పశుతుల్యులనుగా గణించుటకుఁ గల ప్రధానకారణము వారు పలువురతోడ సహవాసముచేసి యందువలనఁ గలుగు సుఖాదులను బొంద నెఱుఁగకుండుటయే కాని వేఱుకాదు. కాఁబట్టి మనుష్యుఁడెంత యెక్కువమందితో సహవాసము చేయుచు పరస్పరసౌఖ్యము నిమిత్తమయి కలిసి పాటుపడుచుండునో యంత యెక్కువ నాగరికుఁడుగాను సుఖమనుభవించువాఁడుగాను ఉండును. ఇట్లింతమందితోఁ గలియుటకును పరస్పరసాహాయ్యము చేసికొని సుఖపడుటకును మను

ష్యులలో నైకమత్య మవశ్యముగా నుండవలెను. ఐకమత్యము లేని యెడల ననేకు లేకీభవించుట కలుగనేరదు. ఒక్కపట్టణములోని వారిలోఁగాని యొక్క దేశములోని వారిలోఁగాని బహుసంఖ్యాకు లైకమత్యము కలిగి కలిసి యుండనిపక్షమున వారిలో పరస్పరద్వేషమును వైషమ్యమును కలుగును; వైషమ్యము గలిగిన తరువాత వారిలో వారు బాహుయుద్ధమున నొకవేళ దిగకపోయినను వాక్కలహములకును పరస్పర దూషణములకును దిగుదురు. ఐకమత్యము లేకపోవుట వలన సర్వజనోపయుక్తములైన ఘనకార్యములను వేనిని వారు చేయుటకు సమర్థులు కారు. ఒకరాష్ట్రప్రజలలో నైకమత్యము తగ్గి యుండుట చూచి యన్యరాష్ట్రములవా రట్టి జనులను లోఁకువ చేసి వారిని జయించి దేశము నాక్రమించుకొని స్వలాభముకొఱకు నిరంకుశముగా ప్రభుత్వము చేయుదురు. జనులలో సంపూర్ణైకమత్యమే యున్నపక్షమున శత్రువులు మొదలయినవారు వారికి కీడు చేయలేక పోవుటయేకాక వారిని జూచి భయమును సహితము పొందుచుందురు. సమస్తశ్రేయములకును మూలాధారమయిన యైకమత్యమే జనులలో లేకుండినయెడల, వారిలో నన్యోన్యమైత్రియు ప్రేమయు నుండవు; అందుచేత వారికి నిజమయిన నెమ్మదియు క్షేమమును కలుగవు. ఒక తెగవారి మేలొక తెగవారి కీడుగా నుండును; అందుచేత నొకతెగవారి యభివృద్ధి కొకతెగవా రెప్పుడును భంగము కలుగఁజేయుటకే చూచుచుందురు. దేశమునం దిట్టివి యెప్పుడు వ్యాపించి యుండునో యప్పుడు మొత్తముమీఁద దేశాభివృద్ధి కలుగక యొకతెగవారు చెడుటచేత రెండవతెగవారు బాగుపడి సంతోషించుచు, సంతోషించు తెగవారియొక్క యుచ్ఛదినములు పోయి వా రడుగంటి నప్పుడు పయికి లేచినవారు సంతోషించుచు నుండుట మాత్రము సంభవించును. కాఁబట్టి

జనసామాన్యము యొక్క క్షేమలాభములను కోరెడు దేశాభిమానులందఱును సాధ్యమయినంతవఱకు జనులలో బహువిషయములయం దైకమత్యము కుదురునట్లు చేయుటకయి తమ యావచ్ఛక్తిని కృషిచేయుచుండవలెను.

అధికప్రయాసమును బొందినను ఒక్కనికి సాధ్యము కాని పని, పలువు రైకమత్యము కలిగి పాటుపడెడు పక్షమున సులభసాధ్యమగును. ఇందు కొక్క చిన్న నిదర్శనము చూడుఁడు. ఉత్సవాదులయందేనుఁగంత బలముగల సర్వసంపన్నుఁడు తన యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి లాగినను కదలని రథమును బలహీనులయిన బాలురు సహితము పలువురు చేరి యవలీలగా లాగి వీథులవెంబడిని పరుగెత్తింపఁ గలుగుచున్నారు. జనులలోఁగల యైకమత్యమే నిజమయిన నాగరికమునకు గుఱుతు. లోకములో నెప్పు డేదేశమువా రభివృద్ధి నొంది మహోన్నతదశకు వచ్చినను, వారిలోఁగల యైకమత్య ప్రభావము చేతనేకాని యది లేని దేహబలముచేతను విద్యాబలముచేతను గాదు. ఐకమత్యము జనులలో నెప్పుడు తగ్గిపోయి పరస్పరద్వేషాదు లేదేశమునందు ప్రబలునో యప్పుడే యా దేశము తన యౌన్నత్యము నంతను బోఁగొట్టుకొని సమస్తకష్టములకును లోఁబడవలసిన దగును. మన దేశము చిరకాలము క్రిందటనే పూర్వమునందున్న స్వాతంత్ర్యమును బోఁగొట్టుకొని యన్యదేశీయుల యధీనమగుటయు మనవారిలో నైకమత్యము చెడి, జాతి మత ద్వేషాదులు ప్రబలుటచేతనే కాని వేఱుకారణముచేతఁ కాదు. ఇరువదియైదు కోట్ల జనులు గల మనదేశమునందే పూర్ణమయిన యైకమత్య ముండియున్నయెడల, ఎంతటి బలవంతులయినను మన దేశమువంక త్రేఱిచూడనయినను శక్తులయి యుందురా? అన్యదేశీయులయిన దుష్టపరిపాలకులకు దాసులయి మన పూర్వులు వారి

వలన నెన్నిదుర్దశల ననుభవించినారుకారు? క్రూరులయిన కొందఱి తురుష్క ప్రభువుల కాలములో మనదేశమునకు సంప్రాప్తములయిన కడగండ్లను తలఁచుకొనఁగా మనమనస్సు లిప్పుడును నొచ్చుచున్నవి. ఆ కాలమునందు మనస్త్రీలకు సంభవించిన విపత్తులను తలఁచుకొందు మేని మనదేహము లిప్పుడును కంపము నొందవా? మనభాగ్యము వలన మనదేశమున కిప్పుడు న్యాయైకావలంబులయిన హూణప్రభువులు రాజ్యమునకు వచ్చి సర్వజనక్షేమకరముగా ప్రజాపరిపాలనము చేయుచున్నారు గనుక మన మిప్పుడు పూర్వకష్టములనన్నిటిని మఱచి మరల తలయెత్తుకొని తిరుగుచు సుఖింపఁగలిగియున్నాము. ఈమధ్య కాలమునందు మనదేశ మెప్పుడు ననుభవించి యెఱుఁగని సత్పరిపాలన సుఖమును మనదేశమునకు క్రొత్తగా చవి చూపుచుండుటయేకాక యీహూణప్రభువులు తమలోఁగల యైకమత్యమువలన మన కైకమత్యమునుగూడ నేర్పుచున్నారు. వారిలో నెంతటి యైకమత్యము నుండనిపక్షమున సంఖ్యయందు నాలవ వంతయినను లేని జనులు సముద్రములు దాటి విదేశమునుండి వచ్చి యింత గొప్పదేశమును ఏకచ్ఛత్రముగా పాలింపఁ గలుగుదురా? ఐకమత్యము లేకపోయిన యెడల సంఖ్యకు జను లెందఱుండినను పరుల కశ్రమ సాధ్యులగుదురు. ప్రత్యేకముగా నొకొక్క కట్టెచొప్పున నెన్నిటినైనను విఱుచుట కొక్కనికి శక్యమగును. ఆ కట్టెల నన్నిటినికాక కొన్నిటినైనను మోపుగాకట్టి విఱువుమన్నచో నొక్కనికి కాదుకదా పలువురకైనను సాధ్యము కాకయుండును. మృగకీటకాదులు సహితము కొన్ని సంఘీభవించి గొప్పకార్యములను సాధించి లాభమును పొందుచున్నవి. అడవులలో గుఱ్ఱములు మొదలయిన మృగములు కొన్ని మందలుగా వసించుచు సింహములకు సహితము లోనుగాక నిలిచి గెలుచుచున్నవి. అంతటి పెద్దజంతువులమాట విడిచి గుంపులుకూడి యుండెడు చిన్నజంతు

పులసంగతి చూతము. అసంఖ్యముగా నిత్యమును మనకాళ్ళక్రింద పడి నలుగుచుండెడి చీమలవంటి యత్యల్పజంతువులు సహితము బారులు చేరి బలవంతమయిన కాలసర్పమును సహితము నిమిషములో నంతము నొందించుచున్నవి. అల్పమృగాదులే సంఘీభవించి యిటువంటి లాభములను పొందుచుండఁగా జ్ఞానాదిసమస్తసాధనములచేతను వానికంటె బహుగుణము లధికులని ప్రఖ్యాతి నొందుచున్న మనుష్యులు మాత్రము సంఘీభవించి యైకమత్యము కలవారయి తమ్మును తమ దేశమును వృద్ధిపొందించుకొని యనంతములయిన సౌఖ్యలాభముల నేల పొందరాదు ? జంతువులలో మాత్రమే కాదు, ప్రాణములేని జడపదార్థములలో సహితము సంఘీభావమువలన నద్భుతమైనశక్తి యొకటి పుట్టుచున్నది. గట్టిగా పట్టుకొన్నయెడల ప్రత్యేకముగా నున్నపుడు తెగిపోయిన గడ్డిపోచలే యన్నియుఁ గలసి వెంటిగా నేర్పడి మదపుటేనుఁగును సహితము బంధింపఁగలుగుచున్నవి. ఒక్కొక్కటిగా నున్నప్పుడు చిన్నకోటినైనను నీడువలేని నూలుపోగులు సంఘీభవించి పగ్గమయి బలమయిన రథమును సహిత మీడ్వఁగలుగుచున్నవి. ఈ ప్రకారముగా సంఘీభవించి యుండెడు మఱియేవస్తువులను జూచినను మన కవియన్నియు సంఘీభావమువలనఁ గలుగు ఫలమిట్టిదిసుమా యని బోధించుచుండునట్లుండును. వీనిని జూచియైన మనవారైకమత్యమును సంఘీభవించు విధమును నేర్చుకొని వానిని సత్కార్యములయందుపయోగించినచో తాము బాగుపడుటయేకాక శీఘ్రకాలములోనే మనవారు దేశమునంతను బాగుచేయుటకు శక్తులగుదురు. ఐకమత్యములేనిదే ఏదేశమునందును, ఏకాలమునందును ఏమంచిపనులును వర్ధిల్లవు. దేశాభివృద్ధికరములయిన వాణిజ్యాదులయందును, శిల్పాదులయందును, శాస్త్రములయంకును, విద్యలయందును, అభివృద్ధికైకమత్య మవశ్యముగా కావలెను. ఐకమత్యములేక యివికాని మఱి

యేవృత్తులును కాని మంచిదశకు రానేరవు. ఐకమత్యాభావమువలననే మనదేశములో వాణిజ్యాదులు సహితము ప్రబలకున్నవి. పదిమందిచేరి పనిచేయుట యన్నమాట మనవారెఱుఁగరు. మనవారు తామే బుద్ధిమంతుల మనుకొని యెవ్వరిని నమ్మక ప్రవర్తించుచు సంఘముల వలని లాభములను పొందఁజాలకున్నను మానవధర్మమునుబట్టి యెవ్వనినో యొకదొంగను నమ్మి యూవంచకుని తేనెమాటలకు మోసపోయి సొమ్మును పోఁగొట్టుకొనుచున్నారు. అదిచూచి తక్కినవారు పరులను నమ్మిన మోసముగలుగునని నిశ్చయించుకొని యెవ్వరితోను గలియక యేకాకులయి తగినలాభమును పొందఁజాలకున్నారు. కొందఱు మాత్ర మిప్పుడిప్పుడు కొన్నిచోట్ల వాణిజ్యసంఘములుగాఁ జేరి వ్యాపారముచేయుట కారంభించుచున్నారు. అయినను పెక్కుచోట్ల కృష్ణమ్మసెట్టి సహోదరు లాదిగాఁగల నామములను వహించి పలువురను భ్రమింపఁజేయుచున్నారు. ఆవాణిజ్యసంఘములో నెందఱుచేరి యున్నారోయని విచారించినచో పయిసెట్టిగారును తమ్ముఁడును తప్ప మఱియెవ్వరు నుండరు. పరులమీఁదకూడ విశ్వాసముంచి వారిని గూడఁ దమలోఁ జేర్చుకొని సంఘీభవించి వ్యాపారము చేయుచు వచ్చినచో నొకానొక దుష్టుఁడొకచోట మోసముచేసినను తఱుచుగా నట్టిమోసములు జరగక లాభము కలుగుచుండుటకు సందేహముండదు. ఒక్కని కొక్క వ్యాపారమునందు విశేషవిత్తమును వ్యయపెట్టుటకును విరివిగా పనిసాగించుటకును శక్తియుండదు. పలువురు చేరుటవలన మనుష్యబలము ధనబలమునుకూడ కలిగి విరివిగా వ్యాపారము సాగించుటకును విశేషలాభమును పొందుటకును అవకాశముండును. వాణిజ్యాదులయందు మాత్రమేకాక లోకోపయుక్తములయిన సమస్తకార్యములయందును సంఘములుగాను సమాజములుగాను కూడి పనిచేసినచో నొక్కఁడసాధ్యమని యూహించెదు

పనులను సహితము సులభముగా సాధింపఁగలుగుదురు. ఈ హేతువుచేతనే తగినతోడ్పాటును పొందకపోవుటవలన విశేషవిత్తవంతులును బుద్ధిశాలులును నిర్వహింపలేని ఘనకార్యములను బహుదేశములలో సామాన్యులు పలువురుకూడి పనిచేసి నిర్వహించియున్నారు. పశ్చిమఖండవాసు లిప్పుడు యంత్రనిర్మాణాదులయందును శాస్త్రాదులయందును సమగ్రతములయి యుండుటకు కారణము వారు సంఘములుగాచేరి పనిచేయుటయే. మతమును వ్యాపింపఁజేయవలెనన్నను, త్రాగుబోతుతనమును మాన్పవలెనన్నను, జ్యోతిశ్శాస్త్రమును వృద్ధిచేయవలెనన్నను, లోకమున కుపయోగించు మఱి యేపనిని చేయవలెనన్నను, తెలివిగలవారు పలువురాయా విషయములను వ్యాపింపఁజేయుటకయి సంఘములుగాచేరి కలిసి పని చేయుదురు. ఇట్టిసంఘములు యూరపుఖండమునందు లక్షలున్నవనుట యతిశయోక్తిగాదు. వారిని జూచి మనవా రిప్పు డీదేశములోని ముఖ్యపట్టణములలోనెల్లను సమాజము లేర్పఱిచి పనిచేయుటకు నేర్చుకొనుచున్నారు. సమాజములు చేరి యెంతటి ఘనకార్యములయినను నిర్వహింపవచ్చును. సమాజములయందున్న యద్భుతశక్తి మఱి దేనియందును గానరాదు. సమాజములవలన తమయభిప్రాయములను మహాజనులలో సులభముగా వ్యాపింపఁజేయుట కవకాశము కలుగును; ఒక్కరీతి యభిప్రాయము గలవారందఱును దూరముగానున్నను చేరువగానున్నను కలియుట సంభవించును; అట్టివారందఱును జేరినపక్షమున నొకమహాసేనవలె నయి సులభముగా జయము కలుగును. సమాజములలో తఱచుగాచేరి సంభాషించుటవలనను చర్చించుటవలనను ధైర్యమును ఉత్సాహమును కలుగును; అనేకులు చేరి యాలోచించుటవలన మంచియుపాయములు తోఁచును; తాము పూనిన కార్యములకు తోడ్పడువారును వాని నామోదించువారును

కొందఱు కలరని యెఱిఁగినందున ప్రతిసామాజికునకును కార్యాచరణమునందు ద్విగుణమయిన బలము కలుగును; జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగును; సమాజములకు తఱుచుగా వచ్చుచుండుటవలనను వారి ప్రసంగములను వినుచుండుటవలనను జనులలో నైకమత్యమును సత్కార్యాచరణమునందాసక్తియు కలుగును; చెప్పఁబూనినచో సమాజములవలనఁ గలిగెడు లాభము లిటువంటి వనేకములున్నవి. ఒకసమాజముయొక్క యుపయోగమును నిర్ణయించుట యాసమాజము చేసిన పనివలనఁగాని వారు పలికినమాటవలనఁ గాదు. కాఁబట్టి, యీసమాజమువారు కేవల ప్రసంగములతోనే సరిపుచ్చక దేశక్షేమకరమయిన పనినికూడ కొంత శీఘ్రకాలములోనే నిర్వహించి తమకార్యములవలన సమాజములవలన ప్రయోజనమును లోకమునకుఁ జూపఁ బ్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాను. సమాజము లెప్పుడును జనులలో తెలివిని అభివృద్ధి చేయుటకును, ఆలోచనను పెంపుచేయుటకును, సత్యవర్తనమును ప్రోత్సాహపఱుచుటకును, దుష్టత్వమును నడఁచివేయుటకును, స్వాతంత్ర్యమును వివేకమును బలపఱుచుటకును, సత్యమును వ్యాపింపఁజేయుటకును, ఇతరవిధముగా దేశక్షేమమును కలుగఁజేయుటకును అయి యుండవలెను. ఈవిధమయిన లాభములేవియులేక కేవల వినోదముకొఱకును కాలయాపనముకొఱకును సభలు చేసెడు పక్షమున సామాజికులకుఁగాని జనులకుఁగాని యట్టి సమాజములవలన ప్రయోజనము లేశమును గలుగదు. కాఁబట్టి, మనసమాజము పయిని వివరించినవానిలో కొన్నిటినైన నిర్వహింపఁగలుగవలయు ననియు, చిరకాకాలము నెలవుకొనవలయు ననియు కోరుచు, నాకోరికను సఫలముచేయు భూతదయాపరుఁడైన యీశ్వరుని ప్రార్థించుచు, ఈవిషయమును ముగించుచున్నాను.
